

структурного реформування і тільки потім корегування параметричних складових пенсійної системи.

1. Махмудов Х.З., Даценко В.В. *Зарубіжний досвід формування пенсійного страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Vddfa/2011\\_1/Mahmudov.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vddfa/2011_1/Mahmudov.pdf)*

2. Зайчук Б.О. *Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Б.О. Зайчук, О.Б. Зарудний, С.Б. Березіна, В.Т. Александров, С.М. Недбаєва. – К.: АВТ, 2015. – 244 с*

3. *Пенсійне забезпечення: міжнародний досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://pension.kiev.ua/files/pensprovision\\_international\\_experience\\_feb2016\\_ua.pdf](http://pension.kiev.ua/files/pensprovision_international_experience_feb2016_ua.pdf).*

4. Стецюк Т. *Новації пенсійного забезпечення в Україні / Т. Стецюк // Страхова справа. – 2012. – № 2. – С. 51–53.*

5. Роїк В.Д. *Еволюція пенсійних систем: світові тенденції / В. Д. Роїк // Людина і праця. – 2008. – № 8. – С. 17-25.*

**Парфанюк М.Р.**

студентка

**Карковська В.Я.**

к.е.н., старший викладач

Національний університет «Львівська політехніка»

## **СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Останніми роками процес формування, становлення й розвитку українського суспільства відбувається у складних політичних і суперечливих соціально-економічних умовах, що в кінцевому результаті призводить до виникнення цілого комплексу загроз національній безпеці та обумовлює зростання втрат від найрізноманітніших небезпечних впливів.

Соціальна складова національної безпеки – поняття різноаспектне. Її визначення включає: по-перше, оцінку соціального напруження, що може призвести за певних обставин до потужних соціальних вибухів. По-друге, йдеться про ступінь незадоволеності населення рівнем соціально-економічного розвитку країни та власним добробутом. По-третє, це готовність і можливість для кожного індивіду займатися продуктивною працею [1]

Немає підстав заперечувати, що соціальна безпека є результатом соціального захисту та значною мірою залежить від соціальної політики держави, яка гарантує захищеність від загроз соціальним інтересам і, таким чином, нівелює негативний вплив соціальних ризиків на ступінь захищеності життєво важливих інтересів громадян. Соціальна безпека значною мірою зумовлює розвиненість, зрілість процесів соціального, суспільного розвитку. Разом з тим, без розвинених соціальних відносин не може бути стабільної соціальної безпеки як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Соціальна складова в системі суспільно-політичних і економічних пріоритетів України набирає ваги одного з домінуючих національних інтересів. Від ефективності соціальної політики залежить ставлення громадян до впроваджуваних реформ, до державних інституцій, політичних партій і окремих політиків, зрештою – до державності і незалежності України. Від якості та динаміки вирішення цих проблем значною мірою залежатиме також імідж нашої країни в очах європейської і світової демократичної спільноти. З іншого боку, ситуація в соціальній сфері, механізм її функціонування та фінансування значною мірою визначаються вибраною моделлю розвитку держави. Соціально орієнтована економічна система з домінуванням складових соціал-демократичної моделі державного устрою передбачає високий рівень перерозподілу ВВП через бюджет, велику частку державної власності в економіці країни, високий ступінь контролю

держави за соціально-економічними процесами і поширення практики надання соціальних послуг через суспільні фонди споживання [2]

Як показують дослідження, в Україні неформальними, за характером, трудовими відносинами у 2016 р. було охоплено близько 19 % зайнятого населення. Через відсутність належних нормативно-правових засад розвитку приватного сектору, неспроможність суб'єктів підприємництва в реальному секторі економіки забезпечити працівникам прийнятний рівень доходів та належні умови праці, кількість неформально зайнятих впродовж 2006–2016 рр. зросла у 1,8 разу, насамперед за рахунок її зростання у сільському господарстві, будівництві, на транспорті та в сфері послуг. При цьому неформальна зайнятість, зосереджуючи матеріальні інтереси значної частини працездатного населення, змінюючи трудову мотивацію, систему соціальних та професіональних орієнтацій працівників, все більше обмежує можливості продуктивної зайнятості. Це є стримуючим фактором для подальшого економічного зростання та ефективного використання трудового потенціалу. Адже стійкий економічний ріст є несумісним зі зростанням ненадійної і низькопродуктивної, хоч і інтенсивної зайнятості в неформальній сфері [1]

Характерною рисою кризової соціально-економічної реальності України і вагомою загрозою соціальній безпеці є зростання кількості безробітних. Особливою гостроти набуває проблема довготривалого безробіття, оскільки воно завдає масштабних економічних та соціальних втрат для країни в цілому, так і кожного індивіда зокрема. Соціальна дезінтеграція у нашій країні великою мірою визначається якісними змінами у відносинах щодо нового перерозподілу власності та влади, що, у свою чергу, обумовлює істотні зміни норм і цінностей різних груп населення. Розшарування за доходами призводить до розколу суспільства. За таких умов соціальні інтереси не доповнюють один одного, а стають непримиренними і переростають у відкриті форми протистояння. Адже, як відомо, загроза соціального конфлікту актуалізується у тому випадку, коли біля 30% населення активно не задоволені власним життєвим рівнем. Економічно необґрунтована компонента формування розшарування населення зменшує темпи економічного зростання у країні; загрожує політичній стабільності в державі, яка, у свою чергу, значно зменшує інвестиційну привабливість країни; обмежує можливості застосування одних з основних ринкових методів регулювання доходів [3]

Таким чином, реальну загрозу соціальній безпеці держави становлять бідність, значна майнова диференціація населення, відчуженість значної кількості громадян від суспільного життя, обмеження їхнього доступу до освітніх та медичних послуг, організації дозвілля. Низький рівень життя переважної більшості населення та недостатній вплив держави на управління економікою зумовлює посилення процесів соціальної дезінтеграції та становить загрозу національній безпеці країни. Перспективи соціально-економічного розвитку України, і навіть саме існування її як незалежної європейської держави, дедалі більше залежить від термінового вирішення актуальних соціальних завдань. Забезпечення високого рівня соціальної безпеки, дотримання соціальних інтересів та соціальних норм, встановлених на законодавчому рівні, і запобігання виникненню нових загроз, можливе за умов постійного суспільного моніторингу та дослідження дезінтеграційних процесів в українському суспільстві. Нині в українському суспільстві спостерігається загрозлива тенденція, коли окремі соціально-економічні стратегії та програми розвитку підпорядковуються специфічним інтересам еліт і корпоративних груп, які все менше кореспондують з об'єктивними національно-державними інтересами України, що, незважаючи на порівняно невисокий рівень масової активності, призводить до зростання суспільного невдоволення, песимізму, соціально-психологічного напруження.

*1. Данилишин Б. Соціальна безпека – підґрунтя сталого розвитку / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник НАН України. – 2014. – №1. – С. 20-28.*

2. Заяць Т.А. Модернізація соціально-трудоових відносин України: пріоритетні напрями та принципи реалізації / Т. А. Заяць // *Demography and Social Economy*. – 2015. – № 2 (20). – С. 172–184.

3. Черенько Л. М. Специфіка формування та прояву нерівності в Україні / Л.М. Черенько // *Демографія та соціальна економіка*. – 2013. – № 2 (20). – С. 50-69.

Пелехатий А.О., к.е.н., н.с.

ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України

## **ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Метою фінансової децентралізації є забезпечення фінансової незалежності місцевих бюджетів та формування спроможних територіальних громад. Зміцнення фінансової спроможності територіальних громад можна досягнути шляхом розширення їх доходної бази, ефективного використання податкового потенціалу та управління фінансовими ресурсами територіальних громад. При цьому, основними проблемами на шляху оптимізації доходної політики місцевих бюджетів в Україні в умовах децентралізації слід визнати наступні:

- розвиток вітчизняної бюджетної системи, з високим рівнем фінансової залежності місцевих бюджетів від Державного бюджету і збереження даної тенденції надалі;
- недостатній рівень забезпеченості місцевих бюджетів фінансовими ресурсами та нерівномірність власних доходів місцевих бюджетів на міжрегіональному та між територіальному рівнях;
- низький рівень забезпеченості матеріально-технічними засобами;
- послаблення горизонтальних зв'язків, зокрема між територіальними громадами та регіонами;
- домінування короткотермінових рішень над довгостроковими;
- недостатність фінансового ресурсу для реалізації масштабних проектів розвитку в регіонах;
- обмеження органів місцевого самоврядування в питанні пошуку та залучення додаткових фінансових ресурсів з огляду на високий рівень бюрократизації механізмів місцевого кредитування та ускладнені умови залучення інвестиційних ресурсів як українського, так і іноземного походження.

Основним чинником зміцнення фінансової спроможності територіальних громад є висока забезпеченість власними доходами місцевих бюджетів. На сучасному етапі доходна частина місцевих бюджетів значною мірою формується за рахунок податкових надходжень, які включають: 60% надходжень податку на доходи фізичних осіб (для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад), 100% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, 13,44% акцизного податку з виробленого та ввезеного пального, 100% податку на прибуток підприємств комунальної сфери, 100% рентної плати за користування природними ресурсами місцевого значення, 25% екологічного податку, 10% податку на прибуток підприємств, а також місцеві податки і збори (податки на майно, що включають податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, плату за землю; єдиний податок та збір за паркування транспортних засобів і туристичний збір).

Порівняння структури доходів місцевих бюджетів, що мала місце до 1.01.2015 р. та сформувалась в умовах податково-бюджетної децентралізації у 2015-2016 рр. та функціонує з 1 січня 2015 року (рис. 1), дозволяє окреслити наступні тенденції:

по-перше, знизилася частка податку на доходи фізичних осіб в структурі доходів місцевих бюджетів – з 28,02-27,00% у 2013-2014 рр. до 18,65-21,57% у 2015-2016 рр.;